

PROTOKOL

2023 | YIL 4 SAYI 2

KARADENİZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ DERGİSİ

**“Rasyonel Politikalar” Altında
Türkiye Ekonomisi**

Baki Demirel

Putin’in “Belirsizlik” Korkusu

Meltem Hasançebi

**Ziraat Katılım Bankası Reklam Filmi’nin
Eleştirel Söylem Analizine Göre İncelenmesi**

Asiye IŞIK

**Fransa’yı Uyandıran Ölüm: Nahel Merzouk ve
Devam Eden Eşitlik Mücadelesi**

Muharrem Bayrak

**COVID-19’un Küresel Güvenliğe Etkisi:
Çıkarımlar ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılıarı**

Fevzi Kırbaşoğlu

**İbrahim Kalın’da Varlık ve İnsan Tasavvuru:
Makale Tanıtımı**

Ragıp Ergün

**21. Yüzyılda Uluslararası Sistemi
Yeniden Kurgulamak (Mı?)**

**Merve Suna
Özel Özcan**

**Metin Heper’in “Türkiye’de Devlet Geleneği”
Adlı Eseri Üzerine Tahlil**

**Öznur
Küçükkelepçe**

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

Doç. Dr. Abdullah UZUN

EDİTÖR YARDIMCILARI

Öğr. Gör. Dr. Fatma NALBANT

Arş. Gör. Dr. Tülay DEMİR

Arş. Gör. Dr. Nisa ERDEM

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Bünyamin ER (Yönetim Bilişim Sistemleri)

Prof. Dr. İsmail KÖSE (Uluslararası İlişkiler)

Doç. Dr. Umut ÜZAR (İktisat)

Doç. Dr. Vahit GÜNTAY (Uluslararası İlişkiler)

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin YADİGAROĞLU (Sosyoloji)

İLETİŞİM

Karadeniz Teknik Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, No:2-06

Telefon: 04623773227

Faks: +90 462 325 3205 – 325 3185

E-Posta: sam@ktu.edu.tr

Web: www.ktu.edu.tr/sam

Yayın Türü:

Ulusal Süreli

**KARADENİZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ**

**STRATEJİK
ARAŞTIRMA MERKEZİ**

PROTOKOL DERGİSİ

SAHİBİ

Doç. Dr.
Özgür TÜFEKÇİ

Karadeniz Teknik
Üniversitesi
Stratejik Araştırma
Merkezi Müdürü

KTÜ SAM Protokol Dergisi kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, iktisat, işletme ve sosyoloji başta olmak üzere sosyal bilimler alanında, kısa makalelere yer veren akademik bir dergidir. Kısa makalelerin yanı sıra rapor, derleme, konferans notları, örnek olay, kitap tanıtımı vb. makale dışı yazılara da dergi bünyesinde her sayıda belirli oranda yer verilecektir.

KTÜ SAM Protokol Dergisi Şubat ve Ağustos aylarında olmak üzere yılda iki kez yayımlanır.

Dergide yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yazarlara aittir; Derginin sorumluluğu yoktur.

**KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

PROTOKOL

2023 | YIL 4 SAYI 2

KARADENİZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Kısa makale	“Rasyonel Politikalar” Altında Türkiye Ekonomisi <i>Doç. Dr. Baki Demirel</i>	6-18
Değerlendirme/ Fikir Yazısı	Putin’in “Belirsizlik” Korkusu <i>Doktorant Meltem Hasançebi</i>	21-24
Kısa makale	Ziraat Katılım Bankası Reklam Filmi’nin Eleştirel Söylem Analizine Göre İncelenmesi <i>Doktorant Asiye Işık</i>	26-38
Değerlendirme/ Fikir Yazısı	Fransa’yı Uyandıran Ölüm: Nahel Merzouk ve Devam Eden Eşitlik Mücadelesi <i>Doktorant Muharrem Bayrak</i>	40-43
Değerlendirme/ Fikir Yazısı	COVID-19’un Küresel Güvenliğe Etkisi: Çıkarımlar ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılıarı <i>Arş. Gör. Fevzi Kırbasoğlu</i>	45-50
Makale Tanıtımı	İbrahim Kalın’da Varlık ve İnsan Tasavvuru: Makale Tanıtımı <i>Dr. Öğr. Üyesi Ragıp Ergün</i>	52-58
Değerlendirme / Fikir Yazısı	21. Yüzyılda Uluslararası Sistemi Yeniden Kurgulamak (Mı?) <i>Doç. Dr. Merve Suna Özel Özcan</i>	60-64
Kitap Değerlendirmesi	Metin Heper’in “Türkiye’de Devlet Geleneği” Adlı Eseri Üzerine Tahlil <i>Doktorant Öznur Küçükkelepçe</i>	66-74

PROTOKOL

İBRAHİM KALIN'DA VARLIK VE İNSAN TASAVVURU: MAKALE TANITIMI¹

Dr. Öğr. Üyesi Ragıp Ergün

Artvin Çoruh Üniversitesi
r.ergun@artvin.edu.tr

21. yüzyıl Türkiye'sinin yaklaşık olarak son çeyrek asrını yöneten Ak Parti siyasal iktidarında oldukça kritik devlet görevleri üstlenen İbrahim Kalın'ın ilmi alandan kopmamış olması, belli düşünsel ve felsefi ekolleri bugüne uyarlaması kendisinin akademik anlamda değerlendirilmesi adına oldukça önemlidir. Çünkü Kalın bulunduğu devlet görevlerine rağmen ilmi uğraşı terk etmemiş, aksine bu alanda derinlemesine eserler vermeye devam etmiştir. Kalın insanın ne ve ne için olduğu, varlığın ise nasıl anlamlandırılması gerektiği üzerine oldukça derin analizler yapmış ve eserlerinde bu meselelere odaklanmıştır. Eserlerinin pek çoğunda ontoloji, teoloji, kozmoloji, epistemoloji, psikoloji ve eskatoloji konularını oldukça yoğun bir biçimde irdelemiştir. Bu saikler nedeniyle "İbrahim Kalın'da Varlık ve İnsan Tasavvuru"² başlıklı bir makale kaleme alınmıştır.

Kalın'ın düşünce dünyasının izleri sürülürken ilk karşılaşılan kaynaklardan birisi Molla Sadra isimli İslam düşünürüdür. Molla Sadra Kalın'ın düşünce dünyasında oldukça önemli bir konumda bulunmakta, eserlerinin çoğunda ismi zikredilmektedir. Kalın George Washington Üniversitesi'nde beşerî bilimler ve mukayeseli felsefe alanında, Molla Sadra'nın varlık görüşü ve bilgi felsefesi üzerine yazdığı doktora teziyle geleceğe uzanan ilmi birlikteliği başlatmıştır. Bu çalışma daha sonra *Varlık ve İdrak Molla Sadra'nın Bilgi Tasavvuru* başlığıyla yayınlanmıştır (Kalın, 2021a). Kalın, Molla Sadra'nın düşüncesini tanıtmak adına düşünürün özgün adı Kitâbü'l Meşâ'ir olan kitabının çeviri sürecinde editörlük yapmıştır. Arapçadan İngilizceye çevirisini Seyyed Hossein Nasr'ın, editörlüğünü İbrahim Kalın'ın yaptığı, eserin girişinde Kalın, Molla Sadra'yı tanıtmaktadır. Sadreddin Şirâzî ya da maruf ismiyle Molla Sadra için Kalın, "İbni Sina (Avicenna) sonrası İslam düşüncesinin en önemli düşünürlerinden birisi, Safevi Perslerin (1501-1722) ise en önemli düşünürü" demektedir (Mulla Sadra, 2014: xvii; Kalın, 2010: xiii).

Kalın varlık ve insana dair fikir beyan ederken düşünsel perspektifini geniş bir yelpazede şekillendirir. Aristo ve Platon gibi Eski Yunan filozoflarından yaptığı başlangıç, Farabi ve İbn Sina'ya, oradan Meşşai ve hatta İsraki geleneğe, Sühreverdî'ye

¹ Ergün, R. (2023). İbrahim Kalın'da varlık ve insan tasavvuru. *Din Sosyolojisi Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 26-48.

uzanmakta, İbn Arabî'ye temas etmekte, genelde Molla Sadra ile temellendirerek ve en sonunda kendi düşünsel sentezini sunma şeklinde ortaya çıkmaktadır (Kalın, 2020: 21-23). Bu yüzden Kalın için Molla Sadra önemli bir düşünsel temel olsa da onun düşüncesi geniş bir yelpazenin ürünüdür. Aynı zamanda Kalın, Batı düşüncesinin önemli düşünürlerinin fikirlerini de aktarmaktan, düşüncesiyle temas eden yanlarını almaktan, karşıt olduğu yönleri eleştirmekten de geri durmamaktadır.

Kalın'ın varlık ve insan tasavvurunun merkezinde olan diğer bir kaynak ise kesinlikle vahiy, yani Kur'an'dır. Kalın düşüncesini temellendirirken Kur'an'dan oldukça fazla yararlanmaktadır. Kalın için Kur'an ise hadisler ile anlaşılabilen bir kitaptır. Aksi takdirde Kalın "...hadis çıkarıldığı zaman Kur'an ayetleri muğlak, soyut ve nüfuz edilemez ifadeler haline gelir" demektedir (Kalın, 2007a: 257). Aslında Kalın'ın bu yaklaşımı kendi içinde oldukça tutarlıdır. Çünkü Kalın bir düşünceyi izah ederken bilginin ilgili kaynağına atıf yaparken, çoğu zaman o bilginin ortaya çıkış serüvenini de izah etmektedir. Bu yüzden Kalın'ın tarihsel bir bilgi kaynağı olarak hadisleri de referans olması kendi epistemolojisi açısından anlamlıdır.

Kalın düşünsel faaliyetlerindeki dinî/İslamî bakış açısı felsefe, ontoloji, psikoloji ve teoloji gibi daha soyut kavramlarla iştigal olmanın ötesine geçmiştir. Kalın uluslararası düzeyde İslam'ın ve Müslümanların aleyhinde olan olaylara da sessiz kalmayarak bu konularda da çalışmalar yapmıştır. Özellikle Batı'da yükselen İslamofobi tartışmalarına dikkat çekmek ve sağlıklı bir bakış açısı üretmek adına John L. Esposito ile beraber *The Challenge of Pluralism in the 21. Century: Islamophobia* adlı esere editörlük yapmıştır. Bu eserde editörlüğünün yanında Kalın, "İslamofobi ve Çok Kültürlülüğün Sınırları" (Islamophobia and the Limits of Multiculturalism) başlıklı bir bölüm de kaleme almıştır. İlgili kitap bölümünde Kalın, Jacques Derrida ve Charles Taylor gibi günümüz Batı düşüncesinde önemli yeri olan düşünürlerin İslam karşıtlığını eleştirmiştir. Derrida ve Taylor gibi İslam karşıtı düşünce üreten Batılı bilim insanlarının Batının çok kültürlülüğü adına endişe verici olduğunu ifade etmiştir (Kalın, 2011: 3). Bu ve benzeri çalışmalarıyla Kalın düşünsel perspektifinde dinî/İslamî paradigmayı pek çok sorunun çözümünde kullanmakla kalmamış, aynı zamanda güncel, siyasal, sosyolojik sorunlara da aynı mevziden cevaplar üretmeye çalışmıştır.

Kalın'ın düşüncesinde insanın mahiyetini anlamak için neye ve neden karşı çıktığını anlamak oldukça önemlidir. Kalın hâlihazırda var olan insan tanımına yeni bir perspektif getirmek niyetinde değildir. Kalın için modern insan tanımlamaları oldukça problemlidir ve acilen terkedilmesi gereken bir muhtevaya sahiptir. Bu yüzden eleştirisini yaptığı "türedi", maddesel yönüne indirgenmiş modern insan tasavvuruna karşı, manayı

idrak edebilen, kökü tarihin en derinlerinde olan, dinî bir model önermektedir. Kalın aynı zamanda modern insana vadedilen “aklı”nı kullanmanın özgürlük getireceği, eskiyi reddetmenin daha iyi bir insan tasavvuruna neden olacağı iddialarının gerçekleşmediğini savunmaktadır (Kalın, 2020: 79-81).

Kalın modern Batı’nın ürettiği medeniyet tanımının dayandığı felsefi çerçevenin Aydınlanma sonrası tabiat tasavvurundan bağımsız ele alınamayacağını ve bu tasavvurun insan ile tabiatın arasının açılmasına neden olduğunu ileri sürmektedir. Kalın’a göre modern medeniyet tabiatı ve tabii hali barbarlık olarak tanımlamakta ve insana da onu ehlileştirme misyonu vermektedir. Bu durum da insanın tabiatından, tabii halinden uzaklaşmasına neden olmakta, insanın tabiata savaş açması sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle Kalın Felipe Fernandez-Armesto’nun “tabiatın insan eliyle dönüştürülmesi” (Fernandez-Armesto, 2001: 12) fikrine karşı çıkmaktadır (Kalın, 2021b: 145). Kalın, eleştirdiği dünyanın insanına karşı, bir yönüyle kadim, diğer yönüyle de “yeni/yeniden” bir insan tasavvuru önermektedir (Kalın, 2007a: 264).

Kalın’ın tasavvurunda insanın iyiliği yaratıcısından gelmektedir. Allah en mükemmel olduğu için O’ndan gelenin de bir kemal derecesi vardır. Yaratılmış varlıkların, özü ve eylemi Tanrı’dan neşet etmiştir. Ne var ki, insan amel ettiği zaman yaratıcısının sonsuz iyiliğini gerçekleştirmesini engelleyecek hiçbir kusuru ve engeli yoktur. İnsan harekete geçtiğinde her türlü arzu, hırs, şiddet, kıskançlık gibi arazlar kötünün meydana gelmesine neden olur (Kalın, 2007b: 185). Bunlar iyiliğin olmadığı hallerde ortaya çıkabilir ve yaratıcı kötülüğü yaratmamıştır. Çünkü Kalın’a göre Allah’ın fiillerinin amacı salt iyiliktir (Kalın, 2007b: 188). İnsanların zayıflıklarının ve zaafalarının kötülüğün meydana getirilmesinde ve şiddetlendirilmesinde ciddi bir katkısının olduğunu kabul eden Kalın, “durumsal (situational) bir görüş benimseyip kötülüğü ilâhî olana değil de kendimize yüklemek tamamen makuldür” demektedir.

İnsanın tanımlanmasında ve diğer canlı türlerinden farklılaşmasındaki en önemli hasleti kuşkusuz aklıdır. İnsan akli ile hayatı ve varlık âlemini anlayan, anlamlandıran bir varlıktır. İnsan aklının nasıl tanımlanması gerektiği çeşitli düşünce geleneklerinde farklı biçimlerde tartışılmıştır. İnsan üzerine söz söyleyen onu tanımlayan düşünürler, onun aklının izahına ayrı bir önem atfetmişlerdir. Bu bağlamda modern Batı düşünce geleneğinde aklın mutlaklaştırıldığı bilinmektedir. Kalın’da kendi insan tasavvurunu inşa ederken akli oldukça önemsemektedir. Batı’da mutlaklaştırılan akli eleştirmekte, onun “hakikat” ile inşa edilmesini savunmaktadır. Çünkü Kalın’a göre insan akli “doğru” kullanıldığında insanı meleklerden üstün kılabilirken, “yanlış” kullanıldığında ise

hayvanlardan daha aşağı ve şeytandan daha yıkıcı bir hale getirebilmektedir (Kalın, 2022a: 7-8). Kalın bu yaklaşımıyla insan aklını modern Batı düşüncesini inşa eden Aydınlanma fikrindeki mutlak doğruya götüren bir araç olarak görmemektedir. Onun kendisinin bizatihi inşa edilebilir, yönlendirilebilir, hatta manipüle edilerek araçsallaştırılabilme özelliğine dikkat çekmektedir. Kalın her ne kadar yaratılıştta, fıtratta, özünde insanı ve ona dair olanları “iyi” olarak tanımlasa da hayatın içinde iyinin gizlenerek farklı kötülük formlarının çıkabileceğini savunmaktadır. Çünkü Kalın, kendi ifadesiyle “imanının gereği” ve “akli muhakemelerinin sonucunda” insanın ve onun aklının “iyi” olduğunu düşünmektedir (Kalın, 2022a: 8-9).

Kalın'ın üzerinde yoğunlaştığı diğer bir konu ise varlık mefhumudur. Varlığın mahiyetini anlama çabası diğer ismiyle ontoloji bilimi soyut kavramsallaştırmaların müteşekkili gibi görünse de insanın hayat ile arasındaki ilişkiyi bilerek veya bilmeyerek nasıl şekillendirdiğinin en önemli göstergelerindedir. Varlığı sadece maddeler üzerinden ve tüketilecek nesnelere bütünü olarak tanımlayan bir kişinin yaşama biçimi ile onu deruni/dini bir anlam ile açıklamaya çalışan, bütün yönleriyle bütüncül bir izah getiren kişi arasında oldukça önemli farklar olacaktır. Bu yüzden hayatı anlamlandırmaya çalışan düşünce insanlarının ilk uğrak yerlerinden birisi de ontolojinin yeniden izahı olması oldukça doğaldır. Yaşadığı dünyanın hazır paket sunumlarıyla yetinmeyen Kalın da hayatı anlamak ve varlığın mahiyetini izah etmek için bu varlık meselesine oldukça fazla önem atfetmektedir. Kalın varlığın anlaşılmasının ve anlamlandırılmasının bugünün yaşanmasındaki etkisine dikkat çekerek bu konuda bütüncül bir yaklaşım sunmaya çalışmaktadır. Kalın bugünün insanın yaşadığı ontolojik ve psikolojik krizlerin temelinde yatan en önemli nedenlerden birinin yanlış varlık algısı olduğunu düşünmektedir. Kalın beş duyu organı ile sınırlı bir varlık tanımının nesnelere fizik özellikleri hakkında önemli bilgiler verse de eşyanın mahiyeti ve özünü anlamada yeterli olamayacağını düşünmektedir. Çünkü Kalın'a göre dünya görüşü, varlık tasavvuru varlık karşısında geliştirilen duruş ve tutumların toplamını ifade etmektedir. Bu da hukuktan yaşam biçimine, estetik algısından sanata, şehir hayatına kadar pek çok alanının inşasını belirlemektedir. Çünkü varlık tasavvuru büyük bir soyutlama ameliyesi iken, diğer taraftan insanların nasıl davranması gerektiği konusunda temel ilkeleri ortaya koyan bir izahıdır (Kalın, 2021b: 155-156). Farabi'nin el-Medinetü'l-Fâzıla adlı eserindeki bütüncül kurguya atıf yapan Kalın, en temel ilkelerden, bireysel ve kolektif yaşamın belirlenmesine kadar varlığın mertebelerinin bir bütün olarak ele alınmasına vurgu yapmaktadır (Kalın, 2021b: 164).

Varlık tasavvurunun Farabî ve İbn Sina'dan Gazzalî ve Molla Sadra'ya uzanan klasik İslam düşünce geleneğine dayandığını açıkça ifade eden Kalın için “varlık, var olan şeylerin toplamından daha fazla bir şeydir.” Aynı zamanda “her mevcudun, vücudun bir cüzü, tezahürü, sınırlanmış ve ortaya çıkmış hali” olduğunu ifade eden Kalın (2020: 75), Batı düşüncesinde hâkim olan indirgemeci paradigmanın karşısına İslam düşünce geleneği ile çıkmakta ve bütüncül bir sentez ile varlık tasavvuru sunmaya çalışmaktadır.

Kalın, Allah'ın yarattığı her şeyin optimal bir doğası, kendisinden başka amacı ve mükemmellikte sınırı olmayan hakiki varlıklar olduğunu düşünmektedir. Burada Kalın, Molla Sadra'nın ve Eş'ari'nin “Tanrı'nın en iyiyi seçmediği, aksine Tanrı'nın seçtiğinin en iyi olduğu” görüşünü benimsemektedir. Kalın için yaratıcı, diğer özgür varlıkların tabii olduğu herhangi bir maddi sınırlamadan muafır. Allah sonsuz güce sahiptir ve cömertlik ve bolluk (feyd) ile doludur. Nihayetinde yaratıcı olan böyle bir varlık, en iyi olanı yaratmada sınırlı bir kapasite veya tayin edilmiş bir zaman gibi engellerle karşılaşmaz. Bu yüzden Kalın, Allah'ın kısıtlamasız olduğu için sadece en iyiyi yaratmadığını, aynı zamanda her şeyi en iyi şekilde bildiğini de öne sürmektedir (Kalın, 2007b: 187). Çünkü Kalın'ın yaratılış tasavvurunda kötülük, noksanlık demektir. Noksan olanda kötülük zuhur eder. Mükemmel olan bir yaratıcı bu yaklaşıma göre kötü/noksan olanı yarat(a)maz (Kalın, 2022b: 104). Bu yüzden Kalın varlık tasavvurunu izah ederken kötülüğün bizzatı yaratılmasını yaratıcı kudrete yakıştıramaz, bu yüzden kötülüğü arizi bir durum olarak tanımlar.

Kalın insana ve varlığa dair izahlarındaki “orta yol” bulma ve hikmetli izah çabası içerisinde Mutezile'nin bakışını özellikle insan tanımında reddettiği görülmektedir. Bu konudaki tavrının sebebi olarak da: “insan özgürlüğünün geçerlilik sahasını Allah'ın mutlak ilmi ve mutlak kudretini tehdit edecek kadar genişletmeleri sebebiyle Mutezili kelamcılara karşı çıkılabilir” şeklinde açıklamaktadır (Kalın, 2007a: 268). Mutezili kelamcılarının insanın özgürlük alanını Allah'ın kudretinin aleyhinde genişlettiği iddiasına kısmen eleştiri getirilebilir. Allah'ın insanı imtihan edebileceği, sorumlu tutabileceği bir iradeyle yaratması, Allah'a rağmen insan değil, Allah'ın yarattığı, “özgür insan” olarak da tanımlanabilir. Bu bağlamda Mutezile ekolünün önemli isimlerinden Ragıp El İsfahani'nin izahı oldukça önemlidir. Ragıp El İsfahani'ye göre insan doğası gereği medeni bir varlıktır ve varlığını devam ettirmek için başka insanlara, hatta varlık âleminin bütün unsurlarına ihtiyaç duymaktadır (El-İsfahani, 2010: 104). İnsan, başka insanlarla ve varlık âleminin diğer unsurlarıyla arasındaki ilişkiyi öğrenerek taklit etmektedir. Bu yüzden insanın sahip olduğu hasletlerden hangisi ön plana çıkartılırsa, insan o özelliğine

dönüşmekte, o özelliğin kendisi olmakta veya öyle tanımlanmaktadır. İnsan mahiyeti neticesinde önce inşa edilmekte, şekil almakta, sonrasında aldığı şekle göre şekil vermekte ve inşa etmektedir. Aslında insanın hem kendi türü hem de hayat ile arasındaki ilişkiye bakılacak olursa insan, evrenin küçük bir modeli durumundadır ve insanın tabii/doğal, hayvanî/hedonist ve aklî/rasyonel yönleri bulunmaktadır (Gafarov, 2006: 192). İnsanın bu üç melekesinin arındırılması, tabii ve aklî olan melekelerin hayvanî olanı yönetmesi sonucunda hikmet, ilim, iffet, cömertlik, şecaat ve hilm gibi faziletlerin elde edildiği düşünülmektedir. Bu müspet özelliklerin tümünün birleşmesi sonucunda da adâletin doğacağı; cerbeze (hilekarlık), eblehlik (budalalık), şereh (açgözlülük), şehvet düşkünlüğü, tehevür (korkmazlık) ve korkaklık gibi bütün reziletlerin de bu üç gücün fesâda uğraması, dolayısıyla ahlâkî disiplinden kopması sonucu ortaya çıkacağı ileri sürülmektedir (Gafarov, 2006: 194). Yaratıcının özgür iradeyi tesis edebilmek adına kötüyü yaratmasında ya da insana cevherle arazları birlikte vermesinde herhangi bir beis olmayabilir. Kötünün yaratımı yaratıcıyı “noksan/kötü” yapmaz, aksine özgür iradeyi kıymetli kılmak adına daha da âdil yapabilir. Bu yaklaşım da İbrahim Kalın düşüncesine naçizane bir eleştiri olarak sunulabilir.

Kaynakça

- El-İsfahani, R. (2010). *Müfredât*. (Abdullah Baki Güneş ve Mehmet Yolcu, Çev.). Çıra Yayınları.
- Ergün, R. (2023). İbrahim Kalın'da varlık ve insan tasavvuru, *Din Sosyolojisi Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 26-48.
- Fernandez-Armesto, F. (2001). *Civilizations*. The Free Press.
- Gafarov, A. (2006). Râgıb el-İsfahânî'de insan tasavvuru. *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 187-214.
- Kalın, İ. (2007a). İslam ve barış: temel kaynaklara bir bakış. *Ter. Rahim Acar. Siyasi, Tarihi, Dinî ve Kültürel Boyutlarıyla İslam ve Şiddet*, (Mümtaz'er Türköne Ed.). Ufuk Kitap.
- Kalın, İ. (2007b). Mulla Sadra on thodicy and the best of all possible worlds. *Journal of Islamic Studies* 18(2) (2007b). 183-201.
- Kalın, İ. (2010). *Knowledge in later islamic philosophy: mulla sadra on existence, intellect and intuition*, Oxford University Press.
- Kalın, İ., & Esposito, J. L. (2011). *The challenge of pluralism in the 21. century: islamophobia*. Oxford University Press.
- Kalın, İ. (2020). *Akil ve Erdem: Türkiye'nin toplumsal muhayyilesi*. İnsan Yayınları.

Kalın, İ. (2021a). *Varlık ve idrak molla Sadra'nın bilgi tasavvuru*. (N, Koltaş. Çev), Klasik Yayınları.

Kalın, İ. (2021b). *Barbar, modern, medeni: medeniyet üzerine notlar*. İnsan Yayınları.

Kalın, İ. (2022a). *Perde ve mânâ: akıl üzerine bir tahlil*. İnsan Yayınları.

Kalın, İ. (2022b). *Gök kubbe altında*. Mecra Kitap.

Mulla, S. (2014). *The book of metaphysical penetrations, trans. seyzed hossein nasr*. (İbrahim Kalın, Ed.). Brigham Young University Press.

PROTOKOL

Protokol Dergisi

Çağrı Metni

Protokol dergisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi bünyesinde yayımlanmaktadır. Uluslararası İlişkiler, Sosyoloji, Ekonomi, Kent, Çevre ve Yönetim konuları başta olmak üzere sosyal bilimler alanına dair kısa makalelere yer veren hakemli dergi, Şubat ve Ağustos olmak üzere yılda iki kez yayımlanmaktadır.

Kısa makalelerin yanı sıra derginin her sayısında rapor, derleme, konferans notları, örnek olay, kitap tanıtımı vb. makale dışı yazılara da yer verilmektedir.

Dergi, öncelikli olarak ilgili alanlardaki güncel strateji temelli konulara dair tartışmaları okuyucu ile buluşturmayı hedeflemektedir.

Bu bağlamda hazırladığınız çalışmalarınızı bekliyoruz...

Genel yayım ilkeleri ve yazım kuralları için:

www.ktu.edu.tr/sam/protokol

Dergiye yazı göndermek için:

suna.ersavaskavanoz@ktu.edu.tr

**KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

**KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

PROTOKOL

PROTOKOL

2023 | YIL 4 SAYI 2

KARADENİZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ DERGİSİ

**“Rasyonel Politikalar” Altında
Türkiye Ekonomisi**

Baki Demirel

Putin’in “Belirsizlik” Korkusu

Meltem Hasançebi

**Ziraat Katılım Bankası Reklam Filmi’nin
Eleştirel Söylem Analizine Göre İncelenmesi**

Asiye IŞIK

**Fransa’yı Uyandıran Ölüm: Nahel Merzouk ve
Devam Eden Eşitlik Mücadelesi**

Muharrem Bayrak

**COVID-19’un Küresel Güvenliğe Etkisi:
Çıkarımlar ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılıarı**

Fevzi Kırbaşoğlu

**İbrahim Kalın’da Varlık ve İnsan Tasavvuru:
Makale Tanıtımını**

Ragıp Ergün

**21. Yüzyılda Uluslararası Sistemi
Yeniden Kurgulamak (Mı?)**

**Merve Suna
Özel Özcan**

**Metin Heper’in “Türkiye’de Devlet Geleneği”
Adlı Eseri Üzerine Tahlil**

**Öznur
Küçükkelepçe**